

INLEIDING	11
DEEL 1 MODEL VOOR ETHISCHE REFLECTIE EN MOREEL BERAAD	17
HOOFDSTUK 1 ETHIEK EN ZORGRELATIE	19
1.1 Ethische kenmerken van de zorgrelatie	19
1.1.1 Ethisch karakter van de zorgrelatie	19
1.1.2 Symmetrie: gelijkwaardigheid en wederkerigheid	21
1.1.3 Asymmetrie: kwetsbaarheid, afhankelijkheid en macht	22
1.1.4 Opdracht tot verantwoordelijkheid	24
1.2 Visies op de zorgrelatie	25
1.2.1 Ontwikkeling van visies en paradigma's	25
1.2.2 Traditionele visie: traditioneel medisch en religieus paradigma	26
1.2.3 Moderne visie: emancipatorisch paradigma	28
1.2.4 Moderne visie: maatschappelijk paradigma	29
1.2.5 Relationele visie: relationeel paradigma	30
1.3 Relationeel personalisme	31
1.3.1 Personalistische visie	31
1.3.2 Antropologische gegevens van tijd en ruimte	33
1.3.3 Biopsychosociale en existentiële model	33
1.3.4 Dimensies van de menselijke persoon	34
1.3.5 Personalistische maatstaf	37
HOOFDSTUK 2 FUNDAMENTEN VAN ETHISCHE REFLECTIE	41
2.1 Intuïtie en reflectie	41
2.1.1 Zorgrelatie als uitgangspunt	41
2.1.2 Morele intuïtie	42
2.1.3 Ethische reflectie	44
2.2 Ethische analyse	45
2.2.1 Ethische methodologie	45
2.2.2 Ethische analyse-elementen	46
2.2.3 Dynamiek van de vier elementen	49
2.3 Fundamentele waarden	51
2.3.1 Belang van waarden	51
2.3.2 Een kader van fundamentele waarden	52
2.3.3 Traditionele waarden	54
2.3.4 Emancipatorische waarden	56
2.3.5 Maatschappelijke waarden	59
2.3.6 Relationele waarden	61
2.3.7 Samenhang van waarden	62
2.3.8 Cultureel-levensbeschouwelijke waarde	66
2.4 Proportionaliteit van waarden	67
2.4.1 Geen vaste rangorde van waarden	67
2.4.2 Waarden bevorderen en verbinden	69
2.4.3 Waarden proportioneel afwegen	70
2.4.4 Waardengerichte maatstaf	71
2.5 Verantwoordelijkheid in dialoog	72
2.5.1 Belang van dialoog	72
2.5.2 Vormen van verantwoordelijkheid	74
2.5.3 Gedeelde verantwoordelijkheid in dialoog	77

2.6	Ethische grondhoudingen	78
2.6.1	Belang van grondhoudingen	78
2.6.2	Kader van grondhoudingen	79
2.6.3	Openstaan	82
2.6.4	Verhouden	83
2.6.5	Beslissen	84
2.6.6	Handelen	85
2.6.7	Reflecteren	86
HOOFDSTUK 3 MODEL VOOR ETHISCHE REFLECTIE		89
3.1	Ter inleiding	89
3.1.1	Andere modellen	89
3.1.2	Casus	90
3.2	Integraal model	91
3.2.1	Opzet van het model	91
3.2.2	Vorbereidende fase	92
3.2.3	Analytische fase	96
3.2.4	Evaluatieve fase	103
3.2.5	Toepassing van het model	107
3.3	Waardentoets	108
3.3.1	Plaats van de waardentoets	108
3.3.2	Waarden scoren en bevorderen	109
3.3.3	Waarden proportioneel afwegen	112
3.4	Impliciete methodiek	113
3.5	Dynamiek van de ethische begeleiding	114
DEEL 2 ETHISCHE THEMA'S IN DE ZORG		117
HOOFDSTUK 4 SAMENWERKING IN TEAM OF NETWERK		119
4.1	Ontwikkelingen in de samenwerking	119
4.2	Gezamenlijke en persoonlijke verantwoordelijkheid	121
4.2.1	Gezamenlijke verantwoordelijkheid	121
4.2.2	Persoonlijke verantwoordelijkheid	122
4.2.3	Verantwoordelijkheid in balans	124
4.3	Samenwerken met visie	124
4.3.1	Formuleren van de gezamenlijke visie	124
4.3.2	Omgaan met concrete situaties	126
4.3.3	Streven naar consensus	127
4.4	Tekortkomingen in de verantwoordelijkheid	128
4.4.1	Tekortkomingen evalueren	128
4.4.2	Omgaan met tekortkomingen	130
4.4.3	Zorg dragen voor elkaar	132
HOOFDSTUK 5 TOESTEMMING EN ZORGPLANNING		135
5.1	Toestemming	135
5.1.1	Geïnformeerde toestemming	135
5.1.2	Voorafgaande toestemming	138
5.1.3	Plaatsvervangende toestemming	140
5.2	Zorgplanning	142

5.2.1	Doel	142
5.2.2	Proces van zorgplanning	144
HOOFDSTUK 6 WILS- OF BESLISSINGSBEKWAAMHEID		151
6.1	Visie op beslissingsbekwaamheid	151
6.1.1	Belang van beslissingsbekwaamheid	151
6.1.2	Begripsverheldering	153
6.1.3	Benaderingen	155
6.2	Criteria voor beslissingsbekwaamheid	156
6.2.1	Ethisch model	156
6.2.2	Situatie	157
6.2.3	Handelingsmogelijkheden	158
6.2.4	Effecten	158
6.2.5	Motieven	159
6.3	Werkwijze voor evaluatie	161
6.3.1	Criteria toetsen	161
6.3.2	Dialogo voeren	162
HOOFDSTUK 7 BEMOEIZORG OF GRADUELE ZORG		165
7.1	Van bemoeizorg naar graduele zorg	165
7.1.1	Bemoeizorg	165
7.1.2	Graduele zorg	167
7.2	Vertrouwensrelatie opbouwen	168
7.3	Gradaties van verantwoordelijkheid	169
7.4	Gradaties in graduele zorg of bemoeizorg	171
7.4.1	Eigen verantwoordelijkheid	172
7.4.2	Gedeelde verantwoordelijkheid	172
7.4.3	Plaatsvervangende verantwoordelijkheid	174
7.5	Gepaste vorm van graduele zorg of bemoeizorg	175
7.6	Dialogo en toestemming	176
HOOFDSTUK 8 VRIJHEIDSBEPERKING EN DWANG		179
8.1	Contextuele vrijheidsbeperking: beleid	179
8.1.1	Gebouwen en omgeving inrichten	179
8.1.2	Richtlijnen en procedures hanteren	180
8.2	Relationele vrijheidsbeperking: macht	182
8.2.1	Omgaan met macht	182
8.2.2	Werken aan de machtsverhouding	183
8.3	Structurele vrijheidsbeperking: regels	185
8.3.1	Opstellen en verantwoorden van regels	185
8.3.2	Omgaan met regels en grensoverschrijdend gedrag	186
8.4	Situationele vrijheidsbeperking: maatregelen	188
8.4.1	Vormen van vrijheidsbeperkende maatregelen	188
8.4.2	Gradaties in vrijheidsbeperkende maatregelen	189
8.4.3	Voorkomen van vrijheidsbeperking	190
8.4.4	Verantwoorden van dwangmaatregelen	191
8.4.5	Toepassing bij afzonderen en fixeren	195

8.4.6	Vrijheidsbeperkende maatregelen uitvoeren	195
8.4.7	Vrijheidsbeperkende maatregelen evalueren	196
HOOFDSTUK 9 INFORMATIE EN BEROEPSGEHEIM		199
9.1	Omgaan met geheimhouding of beroepsgeheim	199
9.1.1	Ontwikkelingen	199
9.1.2	Geheimhouding	201
9.1.3	Motivering	202
9.1.4	Dialogo met toestemming en relevantie	203
9.1.5	Uitzondering op de geheimhoudingsplicht	205
9.1.6	Rechtsregels	207
9.2	Gedeelde geheimhouding of beroepsgeheim in team of netwerk	208
9.2.1	Een team of netwerk van zorgverleners	208
9.2.2	Naastbetrokkenen in het zorgnetwerk	209
9.2.3	Voorwaardelijk gedeelde geheimhouding	210
9.2.4	Verdere beschouwingen over team en netwerk	214
9.3	Informatie aan zorgvrager en naastbetrokkenen	215
9.3.1	Zorgvrager en naastbetrokkenen	215
9.3.2	Recht op informatie van zorgvrager en aangestelde naastbetrokkene	216
9.3.3	Dialogo met zorgvrager en naastbetrokkenen	218
9.4	Informatie aan derden	219
HOOFDSTUK 10 EUTHANASIE EN PSYCHISCH LIJDEN		223
10.1	Een delicate problematiek	223
10.2	Spanningsveld van waarden	225
10.2.1	Fundamentele waarden	225
10.2.2	Waarden afwegen	226
10.3	Tweetrajectenbegeleiding	228
10.3.1	Twee trajecten	228
10.3.2	Het traject van het levensperspectief	229
10.3.3	Het traject van het euthanasieverzoek	230
10.3.4	Ondersteuning van de zorgverleners	230
10.4	Zorgvuldigheidsvereisten	231
10.4.1	Inhoudelijke zorgvuldigheidsvereisten	231
10.4.2	Vormelijke zorgvuldigheidsvereisten	234
10.4.3	Bijkomende zorgvuldigheidsvereisten	237
10.5	Euthanasie en zelfdoding	239
UITLEIDING		241
LITERATUUR		243
NOTEN		251